

T.B.M.M.CUMHURİYET HALK PARTİSİ
Grup Başkanlığı

Tarih: 10 Mart 2023

Sayı: 49706

79537

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıda yer alan soruların Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı Murat KURUM tarafından yanıtlanması için gereğini saygılarımla arz ederim.

Ünal DEMİRTAŞ**Zonguldak Milletvekili**

Zonguldak, Filyos'ta yapılan "Filyos Vadisi Projesi", Filyos Limanı ile Filyos Endüstri Bölgesi'nden oluşmaktadır. Cumhurbaşkanlığı Yatırım Ofisi tarafından hazırlanan, <https://www.filyosvadisi.com/> web sayfasında, projenin lokasyonu, sektörler ve yatırım yapmada avantaj yaratacak konular belirtilmiştir. Yine bu sayfada Filyos Endüstri Bölgesi'nde yer alabilecek, "Belirlenen Sektörler" ve "Yer Alması Muhtemel Sektörler" başlıkları altında, sektörler detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Bu sektörler arasında "gübre" yer almamasına rağmen Tosyalı Gübre Sanayi A.Ş.'ye Filyos Endüstri Bölgesinde ön yer tahsisı yapılmış, 9 ayrı tesiste üretim yapacak Gübre Entegre Tesisi için 29.12.2021 tarihinde de Bakanlığınıza ÇED başvurusunda bulunulmuştur.

ÇED ile ilgili süreçler, yöre halkı başta olmak üzere, çevre örgütleri, sivil toplum kuruluşları ve kamuoyundan adeta kaçırılarak süreç tamamlanmıştır. Önce Bakanlığınıza "Halkın katılım toplantısı yapılmamasına" karar verilmiş, daha sonra da, 13.06.2022 tarihinde de, Zonguldak Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü tarafından, ÇED Olumlu Kararı İlanı yayımlanmış ve bu kararda; "*İlimiz, Çaycuma İlçesi, Filyos Endüstri Bölgesi Mevkii'nde, Tosyalı Gübre Sanayi A.Ş. tarafından yapılması planlanan "Filyos Entegre Gübre Üretim Tesisi" projesi ile ilgili olarak Bakanlığımıza sunulan ÇED Raporu inceleme Değerlendirme Komisyonu tarafından incelenmiş ve değerlendirilmiş, proje ile ilgili olarak 25.11.2014 tarih ve 29186 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren ÇED Yönetmeliğinin 14. maddesi gereğince Bakanlığımızca "Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu" Kararı verilmiştir. Yöre halkına ilanen duyurulur.*" denilmiştir.

Bakanlığınızın, halkın katılım toplantısı yapmadan aldığı, bölgedeki yerleşim yerlerine olumsuz etki edebilecek, doğaya ve çevreye zarar verebilecek, bölgedeki ekolojik dengeyi olumsuz etkileyebilecek, Filyos Endüstri Bölgesi'nde yer alabilecek sektörler arasında da yer almayan Tosyalı Gübre A.Ş. ile ilgili olarak aldığı "ÇED Olumlu" kararının, iptali istemi ile Zonguldak İdare Mahkemesi'ne 2022/749 Esas sayılı dosya ile dava açılmış, bu dosya kapsamında 19.01.2023 tarihinde bir Çevre Mühendisi, bir Biyolog, bir Hidroloji ve Hidrojeoloji Mühendisi bir Kimya Mühendisi ve bir Ziraat Mühendisi'nden oluşan 5 kişilik Bilirkişi Heyeti tarafından Bilirkişi Raporu sunulmuştur.

2088

Söz konusu Bilirkişi Raporu, pek çok çelişkiyi barındıran, projedeki çevresel etkileri değerlendirmekten daha çok proje sahiplerine tavsiyelerde bulunan, hem esas hem de usul yönünden var olan eksikleri, telafi edilecek unsurlarmış gibi değerlendiren ve kendi içinde çelişkiler taşıyan bir rapordur. Topyalı Gübre Sanayi A.Ş ile ilgili şimdiye kadar idarenin sergilediği keyfilik, mahkemede bilirkişiler tarafından da devam ettirilmekte, bilirkişilerce sunulan bu raporla, bu projedeki ÇED süreçlerinin yangından mal kaçırır gibi tamamlandığı bir kez daha ortaya çıkmaktadır.

Şöyle ki; Çevresel Etki Değerlendirme'nin en önemli unsuru olan "Halkın Katılım Toplantısı" ile ilgili olarak bilirkişi raporunda;

"Bakanlığın yönetmelikte verilen yetkiye dayanarak yöntem belirlerken Halkın katılımı toplantısı yapılmaması kararında 2 temel açıdan sıkıntı olduğu kanaatindeyiz. Bunlardan ilki karar yazısında halkın toplantısı yapılmaması için bir gerekçe sunulmamasıdır. Pandemi vb. nedenlerle ya da "Endüstri Bölgeleri"nde kurulması planlanan projeler için uygulanacak ÇED sürecine Halkın Katılımı Toplantısı yapılmasına gerek olmadığına dair genel bir karar alıp bu karar çerçevesinde böyle bir karar alınabileceği kanaatindeyiz. Bir gerekçeye dayandırılmadan projeye özgü alınacak böyle bir iptal kararı kanunen mümkün olsa da etik açıdan projeden etkilenen halk arasında kaygıların artmasına neden olacaktır. Alınan kararda 2. temel sıkıntı ise ÇED genel formatına göre hazırlanan dosyanın halkın görüşüne açılmasıdır. Uzman görüşler alınarak hazırlanmış 836 sayfa bir teknik raporun, o projeden etkilenen halka sunulup görüş talep edilmesinin yöntem olarak doğru bir yaklaşım olmadığı kanaatindeyiz..... Sonuç olarak ÇED Raporunun teknik yeterliliği açısından "Halkın Katılımı Toplantısı"nın yapılması ya da halkın projeyi anlayabileceği bir formatta projenin tanıtılarak halkın görüşüne açılması gerektiği kanaatindeyiz" değerlendirmelerine yer verilmiştir.

Sadece bu değerlendirme bile aslında ÇED Olumlu Kararı'nın alınmasında Bakanlığınız ve bağılı Müdürlüğünüz tarafından bu sürecin bir "oldu bitti" ye getirildiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca Bilirkişi Raporu'nun bu bölümünde, ilan süresi içinde projeye ilişkin itiraz, öneri ve görüşün bildirilmediği de ifade edilmektedir. Oysa söz konusu projenin çevreye olumsuz etkilerine ilişkin kayıtlı altına alınmış olan itirazlar vardır.

Bunun dışında Bilirkişi Raporu'nda;

"İş termin planında evsel atıksu arıtma tesisinin inşaat aşamasında tamamlandığı gösterilmelidir. Eğer arıtma tesisi inşaat aşamasında devreye alınamayacaksa bu dönemde oluşacak atıksuların nasıl bertaraf edileceği ÇED Raporu'nda belirtilmelidir."

"İnşaat faaliyeti sırasında kirlenmiş kısmın temiz toprakla karışmadan alınarak yönetmeliklere uygun şekilde bertaraf edileceği taahhüt edilmelidir."

"İlgili haritanın kaynağı verilirken yılı verilmemektedir. Güncel veriler üzerinden sahanın riskleri ortaya konmalıdır. Sahanın dere yatağına yakınlığı düşünüldüğünde sel/taşkın risklerinin olabileceği vurgulanmalıdır. Proseste kullanılan hammaddelerin ve üretilen ürünlerin depolandığı sahalarda sel/taşkın risklerine karşı gerekli önlemlerin alınacağı taahhüt edilmelidir."

29587

"ÇED raporunda kritik nitrat eşiğine yakın yüzey ve yeraltı su kaynaklarına, fabrikadaki faaliyetlerden kaynaklı alıcı ortamlardaki azot yükünü arttıracak bir faaliyet olup olmadığı tartışılmalı ve alınacak tedbirler net şekilde ifade edilmelidir."

"Evsel kirlilik yükünün anlaşılabilmesi için Filyos çayına ve ona bağlanan derelere deşarj yapan evsel atıksu arıtma tesisleri, kaç kişilik nüfusa hizmet ettikleri ve bölgenin toplam nüfusu verilerek artırılmadan alıcı ortama verilen evsel kirlilik yükünün büyüklüğü ifade edilmelidir" gibi değerlendirmelerle, söz konusu projeye ilişkin ÇED Raporunun yeterli olmadığını aslında tespit edilmekte ve bu eksiklerin giderilmesi için yapılacakları da belirtilmektedir.

Bunun dışında yine Bilirkişi Raporu'ndaki;

"Mevcut arazide projenin uygulanması durumunda çevre arazilerin gübre fabrikası kurulmasıyla beraber çalışan insan sayısının artmasına paralel olarak tarımsal üretim alanının azalmasıyla üretim miktarında haliyle azalma olacaktır. Bu durumda özellikle tarımla geçimini sağlayan yöre halkını olumsuz etkileyecektir."

"Projenin uygulanmasıyla oluşacak olan atıkların bir kısmının çevredeki tarım arazilerine olumsuz etkileri olabilecektir. Atıkların bertaraf edilmesi konusunda gerekli önlemler alınmaması durumunda toprak ve su kaynakları kirlenecek ve haliyle birim alandaki tarımsal verimi olumsuz etkileyecektir."

"Mevcut tecrübeler de dikkate alındığında tam bir korumanın sağlanmasının çok zor olduğu ve dolayısıyla çevre tarım arazisinin de belirli ölçekte olumsuz etkileneceği kanaatindeyiz."

"Fabrikanın kurulacağı sahanın PM10 konsantrasyonlarına bağlı olarak hava kalitesinin orta düzeylere (51-100) gelebileceği ve buna bağlı olarak hava kalitesinin uygun fakat alışılmadık şekilde hava kirliliğine hassas olan çok az sayıdaki insanlar için bazı kirleticiler açısından orta düzeyde sağlık endişesi oluşturabilir." Gibi değerlendirmelerle projenin, tarım alanlarında, havada yaratacağı olumsuz etkiler tespit edilmiş, bu etkilerin yöre halkı üzerinde, hem geçim kaynaklarının azalması hem de sağlıkların etkilenmesi bakımından olumsuz olacağı tespit edilmiştir.

Yine Bilirkişi Raporu'nda "2020 yılında AFAD tarafından yayınlanan "AFET YÖNETİMİ KAPSAMINDA 2019 YILINA BAKIŞ VE DOĞA KAYNAKLI OLAY İSTATİSTİKLERİ" raporunda ülkemizde batıdan doğuya ve güneyden kuzeye gidildikçe sel/su baskını olaylarının artış gösterdiği, 2019 yılı içerisinde ise toplamda meydana gelen 499 sel/su baskını olayının 25'inin Zonguldak ilinde gerçekleştiği ifade edilmektedir. Dolayısıyla sahanın dere yatağına yakınlığı düşünüldüğünde sel/taşkın risklerinin olabileceği vurgulanmalıdır. Proseste kullanılan hammaddelerin ve üretilen ürünlerin depolandığı sahalarda sel/taşkın risklerine karşı gerekli önlemlerin alınacağı taahhüt edilmelidir" değerlendirmesi ile projenin dere yatağına yakın olduğu vurgulanarak, sel ve taşkın risklerinin bu bölgede daha yoğun olduğuna ve bu konunun projede yer almadığına dikkat çekilmiştir.

Bilirkişi Raporu'nda projedeki eksiklikler ile projenin bölgeye olumsuz etkileri belirtilmiş olmasına rağmen yine aynı Bilirkişi Raporu'nda "projenin yapılmasında kamu

295/8

yararı olduğu" değerlendirmesi de yapılmıştır. Raporun kendi içinde çeliştiği, projenin ÇED açısından doğru bir zeminde yürütülmediği ortadadır.

Tosyalı Gübre Sanayi A.ř'nin, çevreyi, bölge halkını olumsuz etkileyeceği bilinmekte iken yine de, "kamu yararı" değerlendirmesinin yapılması, bu proje ile ilgili olarak baştan bu yana Sanayi Bakanlığı, evre şehircilik ve İklım Değişikliği Bakanlığı tarafından sergilenen keyfi tavrın bilirkişi raporunda da devam ettiği göstermektedir. En baştan itibaren Filyos Endüstri Bölgesi'nde yer alabilecek sektörler arasında yer almamasına rağmen ısrarla buraya gübre fabrikası kurulması, bölge halkına ve Filyos Vadisi Projesi'ne ihanet edilmesi anlamına gelmektedir.

Bu erevede;

Filyos Endüstri Bölgesi'nde yer alacak sektörler arasında yer almadığı halde bu alanda yer tahsisi edilen, ÇED süreci kağıt üzerinde tamamlanan, bölge halkının sağlığına, havaya, tarım alanlarına zarar verecek ve bölgenin ekolojik dengesini bozacak olan Tosyalı Gübre Sanayi A.ř ile ilgili ÇED Olumlu kararını iptal edecek misiniz?